Osztrák Kelet- és Délkelet-Európa Intézet / Austrian Institute for East and Southeast European Studies (OSI)

Az intézetet (továbbiakban OSI) 1958-ban alapították az akkori oktatásért felelős osztrák szövetségi minisztérium megbízásából, Heinrich Drimmel miniszter kezdeményezésére, a történész Richard Georg Plaschka vezetésével Bécsben. Az intézet, melyet 1970-től a tudományokért felelős osztrák szövetségi minisztérium mellé rendeltek, az Osztrák Kelet- és Délkelet-Európa Intézet nevet 1964-ben kapta.

Az intézet tevékenysége kezdetben főként a konferenciák szervezésére, publikációk készítésére és a történelmi, földrajzi és gazdasági kutatásokra terjedt ki a Kelet- és Délkelet-európai országokkal kapcsolatban. 1989 után az OSI tevékenységei kiszélesedtek a nemzeti kisebbségek, kultúraközi kapcsolatok, oktatás- és tudománypolitika, a politológia és az ökológia területére is, miközben a történeti és földrajzi kutatásokat, mint súlypontokat megtartották. Ma az OSI kutatásainak középpontjában a területi egyenlőtlenségek, valamint a nemzeti, politikai, regionális és kulturális identitás vizsgálata áll jelenkori és történelmi megközelítésben. Ez a tevékenység főként a Közép-, Kelet-, és Délkelet-Európa posztkommunista országaival foglalkozott, összehasonlító tanulmányokra és regionális, valamint szubnacionális különbségekre fókuszálva.

A szervezet rendelkezett egy több mint 40.000 kötetet, számos térképet és egyéb nyomtatványt számláló könyvtárral, amely mindenki számára nyitva állt.

Az OSI külföldi kirendeltségeket állított fel a közép- és délkelet-európai országokban, a köztük és Ausztria közötti tudományos kapcsolatokat elmélyítésére és a tudományos együttműködés előmozdítására. Ezáltal jöttek létre OSI-irodák Budapesten, Brnoban, Ljubljanában, Pozsonyban, valamint Szófiában. Ezekben az irodákban általában egy tudományos megbízott, valamint egy asszisztens dolgozott, akiknek feladata mindenfajta tudományos kooperáció elősegítése volt a befogadó ország és Ausztria között, ezen kívül olyan tudományos projektek kezdeményezése, ill. előkészítése, amelyek az Európai Unió tudományos programjaira pályáztak.

A ljubljanai központú szlovén kirendeltséggel egy évben, 1990-ben került létrehozásra az OSI Budapesti Kirendeltsége is az MTA Történettudományi Intézete, az Európai Intézet és a bécsi OSI között létrejött szerződés alapján. A magyar kirendeltség feladatai a következők voltak: az osztrák és magyar tudományos intézmények közötti szakmai kapcsolatok építése, a két ország kutatóintézeteinek együttműködéseit célzó támogatások, kutatási projektek támogatása, egymás kölcsönös tájékoztatása projektekről, rendezvényekről, konferenciákról. Mindemellett azonban a szervezet magyar kirendeltségén lehetőség volt kisebb projektek, valamint olyan kutatási vállalkozások támogatására, amelyek egy nagyobb, az Európai Unió által finanszírozott kutatási projekt beindítását célozták. Az elmúlt néhány évben a budapesti iroda tevékenysége főleg a társadalomtudomány területére vonatkozó együttműködések elősegítését célozta meg. Emellett több konferencia és műhelybeszélgetés is megrendezésre került.

Az OSI tevékenységeinek szerves részét képezte a nemzetközi konferenciákon való részvétel és azok szervezése. Az intézmény mélyrehatóan foglalkozott az EU keleti bővítésével. A konferenciákról az OSI szervezet évről évre évkönyvet adott ki.

Az OSI tevékenységének részeként komoly szerepet vállalt a Duna Együttműködési Folyamatban (Danube Co-operation Process). A projekt az Európai Bizottság, és 13 Duna-menti ország részvételével indult el 2005. május 27-én. Célja a Duna-menti országok jelenlegi együttműködési területeinek szélesítése és a politikai és gazdasági együttműködés elmélyítése volt a meglévő intézmények részvételével, újak

létrehozása nélkül, azonban a célok és a cselekvési tervek összehangolásával.

2001-ben a korábbi igazgató, Waltraud Heindl kezdeményezésére az OSI-n belül elindult egy reformfolyamat, amely a szervezet nemzetközi pozíciójának erősítését, a tudományos diskurzusokban, valamint nemzetközi projektekben, tudományos közösségek munkájában való részvételt kívánta előrevinni. A reform elindítására az osztrák szövetségi oktatás-, tudomány- és kultúraügyi minisztériummal karöltve került sor. Azonban már a reform keresztülvitelének első lépése elakadt, az igazgatói poszt betöltése kapcsán kialakult eljárási vitában. Végül is a reformfolyamat nem hozta a hozzá fűzött reményeket, nem sikerült a strukturális átalakítás, így végül 2008-ban a működéshez szükséges anyagi források hiányára hivatkozva Elizabeth Vyslonzil igazgatónő bejelentette, hogy az Osztrák Kelet- és Délkelet-Európa Intézet kereken 50 évvel a megalakulása után, az év végével megszűnik.

„Az OSI nem tett megfelelő lépéseket, annak érdekében, hogy költségeinek egy részét harmadik fél általi finanszírozásból fedezze“ – hangzott az oktatásügyi minisztérium indoklása, amellyel elutasította az OSI-nak a következő évre kérelmezett magasabb összegű támogatását. Az intézmény futó projektjei (elsősorban az Ausztria külpolitikai dokumentumaihoz kapcsolódó, a minisztertanács jegyzőkönyveinek publikálása, és az közép-kelet-európai atlasz-projekt) a következő évben, 2009-ben még folytatódott, azonban újabb kutatások támogatását teljes mértékben megszüntették és a legtöbb alkalmazottnak felmondtak. A könyvtár 40.000 kötetes gyűjteményét a külügyminisztérium és a Bécsi Egyetem vette át.

(Vadas Norbert)

Források

- http://asrlobp.extra.hu/szoeveg1.htm
- http://science.orf.at/science/news/146412
- http://owdb.dgoonline.org/owd/Institut/sql?q=U0VMRUNUICogRlJPTSBGcmFnZWJvZ2VuIFdIRVJFIG5hbWUgTElLRSAnJWluc3RpdHV0JScgQU5EIGhhc2ghPScnIE9SREVSIEJZICBuYW1lIEFTQw==&type=fragebogen&page=9
- http://www.nira.or.jp/past/ice/nwdtt/2005/DAT/1016.html
- http://www.investsciencesee.info/ORGA.html
- http://hsozkult.geschichte.hu-berlin.de/projekte/id=102
- http://www.gruner-druck.de/hampp-verlag-services/get?file=/frei/JEEMS_2_2006_197
- http://www.kakanien.ac.at/mat/MCsaky_APelinka1.pdf